

L'associació amb la Unió Europea: una opció positiva

Jaume BARTUMEU i CASSANY

El dia 24 d'octubre del 2012 no gaire lluny de Prada vaig pronunciar una conferència organitzada per l'Institut Català de Recerca en Ciències Socials de la Universitat de Perpinyà i la delegació de Perpinyà de l'Institut d'Estudis Catalans.

Hi vaig posar un títol que, en clau andorrana, era ja aleshores un xic provocador: *Andorra membre de la Unió Europea?* He de confessar que preparant aquesta ponència he rellegit la meua intervenció de la Universitat de Perpinyà, tot i els gairebé cinc anys que fa que la vaig preparar. I també he de reconèixer que, cinc anys després, puc continuar mantenint, encara amb més convicció si calgués, l'essencial del que hi vaig dir.

Al meu entendre la relació d'Andorra amb Europa es pot encarar amb por de perdre o amb voluntat de construir positivament el futur de les properes generacions. Els progressistes no tenim por i pensem –fa anys que ho dic i ho escric– que Europa pot ser la solució a bona part dels problemes d'Andorra.

En qualsevol cas, avui, en un moment en què avança la negociació de l'acord d'associació, estic convençut que la qüestió escaient, el que toca, no és pas escollir entre l'a favor o l'en contra de Brussel·les. La qüestió consisteix a triar com volem establir una cooperació, una associació, que, ara més que mai, hem de fer avançar.

I el com ens ha de portar indefugiblement, a donar la nostra opinió en relació a la mala manera, a l'entendre dels progressistes que represento, amb la qual el Govern actual està encarant el procés de negociació amb la Comissió Europea.

Tanmateix abans de concentrar-nos en l'opció, que considero positiva pel país, d'associar-nos amb la Unió Europea penso que, ni que sigui en apretada síntesi, hem de fer referència als antecedents que ens permetran situar la qüestió en l'adequada perspectiva històrica.

I. Primers antecedents (1986-2008)

L'adhesió d'Espanya a la CEE

L'any 1986 Espanya va culminar el seu procés d'adhesió a la Comunitat Econòmica Europea. Amb aquella adhesió, Andorra deixava de situar-se a la frontera sud de l'Europa comunitària i es convertia en una illa, al cor dels Pirineus, rodejada del mar de la Comunitat Econòmica Europea.

D'una banda, Andorra perdia una part del seu atractiu comercial en relació als nostres veïns del sud, que mentre no eren membres de la Comunitat Econòmica Europea, no disposaven de tots els productes que sí es trobaven a França. Uns productes que Andorra ofería a més bon preu, pel diferencial entre la TVA europea i la nostra imposició indirecta.

D'altra banda, l'acord d'adhesió d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea obligava Espanya a una revisió del règim duaner hispano-andorrà tant pel que feia a les importacions i exportacions com a tarifes i franquícies duaneres.

Andorra va haver d'encetar així un procés de negociació amb la Comissió Europea l'any 1988.

L'acord CEE-Andorra del 1990

El 28 de juny de 1990 es va signar a Brussel·les l'acord entre la Comunitat Econòmica Europea i el Principat d'Andorra, que havia estat rubricat el desembre de 1989.

És interessant llegir els dos paràgrafs introductoris de l'Acord:

“Amb la voluntat d'establir, per a llurs relacions comercials, un règim que substitueixi els règims nacionals actualment en vigor i que respecti l'especificitat de la situació del Principat d'Andorra;

Considerant que amb motiu dels factors geogràfics, històrics i socioeconòmics, la situació excepcional del Principat d'Andorra justifica un règim particular, sobretot en matèria de franquícies dels drets a la importació, de les taxes sobre la suma d'operacions i dels impostos percebuts en concepte d'importació per part de la Comunitat respecte al Principat d'Andorra en tràfic de viatgers,...”

L'acord, que va entrar en aplicació l'1 de juliol del 1991, va introduir canvis importants principalment en tres àmbits: en la circulació de mercaderies entre la Comunitat i Andorra, en la fiscalitat andorrana i en les franquícies als viatgers que marxen d'Andorra.

A partir d'aquell moment tant la circulació de mercaderies com la nostra fiscalitat es veuen modificades d'una banda per les disposicions de l'Acord que estableixen una unió duanera entre Andorra i la Comunitat per als productes industrials i d'altra banda pel règim de país tercer que ens aplica la Comunitat per als productes agrícoles. Modificacions que concerneixen el tabac manufacturat i els licors.

La participació d'Andorra en una unió duanera amb la Comunitat Econòmica Europea ens va obligar a introduir canvis en l'estructura de les nostres taxes.

Un país que participa en una unió duanera no pot discriminar entre els seus productes i els productes procedents dels altres països que també hi participen. D'igual manera les nostres importacions de productes que no vinguin de la Comunitat, els productes industrials provinents de país tercer, han de pagar l'arancel duaner comú.

La negociació, l'any 1989, i l'aplicació, l'any 1991, d'aquest acord va canviar radicalment –i

estic convençut que molt positivament– la manera andorrana d’acostar-se a les relacions amb l’exterior.

En un treball del mes de juny de l’any 2011 *El Principado de Andorra: entre la globalización y la exigüidad*, el jurista andorrà Joan Argemí situa molt bé la nova vocació internacionalista del Principat.

En aquest treball, Argemí recorda que el preàmbul de la Constitució del 1993 proclama la necessitat d’adequar l’estructura institucional d’Andorra a les noves circumstàncies que comporta l’evolució de l’entorn geogràfic, històric i sociocultural en el qual es troba. Es tracta, en definitiva, de reforçar les relacions harmòniques amb la resta del món.

Un salt de gegant en la història del segle xx si recordem que, l’any 1904, el jurista francès J. A. Brutails havia retratat els andorrans, en el seu llibre *La coutume d’Andorre*, de manera ben gràfica: “...cette poignée de montagnards tient tête aux diplomates avec une souplesse merveilleuse.”

Vuitanta-nou anys després de la primera edició del llibre de Brutails, els andorrans ens vam dotar, l’any 1993, d’una constitució moderna. Vam transformar les nostres velles institucions en un Estat de dret, democràtic i social i vam entrar a Nacions Unides, l’estiu de l’any 1993, i al Consell d’Europa el 10 de novembre del 1994.

L’acord entre Andorra i la Comunitat Europea relatiu a l’establiment de mesures en matèria de fiscalitat de l’estalvi (Brussel·les 15 de novembre del 2004)

Aquest acord, que va entrar en vigor el primer de juny del 2005, va ser, al capdavant, imposat per la Comissió Europea a Andorra, San Marino, Mònaco, Liechtenstein i Suïssa per tal d’establir mesures equivalents a les previstes en la Directiva 2003/48/CE del Consell, del 3 de juny del 2003, en matèria de fiscalitat dels rendiments de l’estalvi en forma de pagament d’interessos.

Dins d’un marc de cooperació entre el Principat d’Andorra i la Comunitat Europea, els rendiments de l’estalvi en forma de pagament d’interessos efectuats al Principat d’Andorra a favor de beneficiaris efectius, persones físiques identificades com a residents d’un estat membre de la Comunitat Europea, van quedar sotmesos a una retenció en origen pels agents pagadors establerts al territori del Principat d’Andorra.

L’ingrés que correspon als imports retinguts en origen era així objecte d’una repartició entre els estats membres de la Comunitat Europea i el Principat d’Andorra.

Per tal que l’Acord fos equivalent a la directiva, aquestes mesures es completaven amb l’establiment d’unes regles d’intercanvi d’informacions amb sol·licitud prèvia.

El mateix dia de la signatura d’aquell acord sobre la fiscalitat de l’estalvi es signà també amb la Comunitat Europea un acord de cooperació, ple de bones declaracions d’intencions, que ha tingut un escàs resultat pràctic.

II. L’Acord monetari amb la Unió Europea del 10 de febrer del 2011

El setembre de l’any 2009, el govern socialdemòcrata, en el marc de la nostra política exterior d’embrancament amb Europa, va donar un nou i decisiu impuls a les negociacions que ens havien de permetre reforçar la qualitat i competitivitat del sistema financer andorrà.

Ho vam fer després que l'any 2003 el Govern d'Andorra hagués demanat obrir un procés negociador per assolir un acord monetari que permetés a Andorra encunyar euros. Un procés que s'havia complicat en excés fins a quedar aturat.

L'acord monetari que vam negociar durant l'any 2010 va en la línia dels que la Unió Europea ja havia signat amb tots els petits països que utilitzen també l'euro com a moneda pròpia: Mònaco, San Marino i el Vaticà.

El text regula els principis bàsics de les relacions del nostre país amb la Unió Europea en matèria monetària, autoritzant l'ús d'aquesta moneda de manera oficial al nostre país i permetent-ne l'encunyació.

El dia 10 de febrer del 2011 el nostre govern, que havia concertat un text amb la Comissió Europea el mes de gener, va rubricar l'acord a Brussel·les.

El 24 de novembre del 2011 el Consell General va aprovar per unanimitat la ratificació de l'acord i el dia 1 d'abril del 2012 va entrar en vigor.

D'aleshores ençà Andorra ha dut a terme un important treball legislatiu per tal d'incorporar com a legislació pròpia la normativa europea en quatre àmbits:

- Prevenició del blanqueig de diner.

- Prevenició del frau i la falsificació de moneda i normativa sobre els bitllets de banc i monedes en euros.

- Legislació bancària i financera.

- Legislació sobre la recollida d'informació estadística.

Andorra ja disposava de normativa de prevenició del blanqueig de diner i de prevenició del frau i la falsificació, per la qual cosa l'acord no representava canvis substancials. En tot cas les modificacions legislatives que s'han anat introduint aquests darrers cinc anys eren igualment necessàries perquè són normes que els països i els mercats del nostre entorn ja estan aplicant, i, si volem establir un acord d'associació amb la Unió Europea, ho hauriem d'assumir.

També vull dir que l'any 2011, fruit de la negociació duta a terme pel govern que presidia, es va aconseguir allargar força els terminis d'aplicació que anaven des dels 12 mesos –pel que fa a les regles relatives als bitllets de banc i monedes d'euro– fins als 6 anys, depenent de les directives i sempre a comptar des de la data de l'entrada en vigor de l'acord, és a dir el dia 1 d'abril del 2012.

Durant la nostra responsabilitat de Govern vam treballar de valent per aconseguir establir aquell acord perquè, tal i com vaig manifestar el 23 de desembre del 2010 davant el Consell General, en una compareixença per explicar la situació de la negociació, era "...literalment impensable que Andorra pugui agafar el risc de continuar sent l'únic país europeu que emprava l'euro com a moneda nacional sense haver establert un acord monetari amb la Unió Europea." També vaig dir el mateix 23 de desembre del 2010 –i no tinc cap inconvenient a ratificar-ho avui, gairebé set anys després– que en "...les circumstàncies econòmiques actuals no és pas aconsellable convertir-se en un Estat poc fiable a nivell dels acords i compromisos internacionals." No era aconsellable fa set anys i penso que tothom estarà d'acord que encara seria menys aconsellable avui.

Tenim clar que si es vol –i ho volem– que la banca andorrana pugui operar i instal·lar-se a

Europa i si es vol –i ho volem– captar inversió estrangera per al sector financer andorrà, el desplaçament de les normes i directives comunitàries és inevitable i alhora indispensable.

III. L'acord d'associació com a pas necessari per a un embrancament d'Andorra amb la Unió Europea?

A Andorra s'ha discutit i es discuteix sobre les possibles opcions per acostar-se a la Unió Europea.

Alguns –pocs, ben pocs– pensaven i encara pensen que hem de mantenir l'*status quo*.

Altres havien volgut creure que podríem fer acords bilaterals com havia anat aconseguint Suïssa. Però ja fa més de cinc anys que aquesta via està tancada fins i tot per a la mateixa Confederació Helvètica: Brussel·les no en vol ni sentir parlar.

Ens quedaven doncs tres possibles vies d'acostament:

a) un acord tipus l'Espai Econòmic Europeu per la via de l'*Association Européenne de Libre Échange* (AELE o EFTA, en anglès)

b) un acord d'associació

c) l'adhesió a la Unió Europea.

En aquesta qüestió d'Estat, nosaltres hem defensat avançar entre les vies a) i b), amb la voluntat de participar al mercat interior de la Unió Europea.

Ara fa ja tretze anys, el maig del 2004, vaig escriure la introducció del llibre *Donem forma al futur* en el qual els socialdemòcrates plantejàvem (recolzats en dos bons informes dels catedràtics Blanca Vilà i Joan Clavera, ambdós professors de la Universitat Autònoma de Barcelona) quines relacions volíem amb Europa. Proposàvem establir un acord d'associació amb la Unió Europea com a millor camí d'embrancament a Europa. Aquesta era, i és encara avui, l'única opció que pot garantir la prosperitat futura del nostre país.

Els progressistes continuem defensant la proposta que vam plantejar el 2004 i refermar, des del Govern, que encapçalava, el 2009. Tinc el convenciment que la bona opció és la conclusió d'un acord d'associació *ad hoc*, que té en compte la proximitat específica, l'anomenat *veïnatge interior*.

Andorra està situada geogràficament dins la Unió Europea. La nostra talla de petit país comporta la possibilitat de llargs períodes d'adaptació i potser també algunes excepcions; la possibilitat d'aplicació immediata i provisional d'una gran part dels acords i la inclusió d'Andorra als organismes i als programes comunitaris. Són –comptat i debatut– factors importants que aconsellen aquesta via de l'acord d'associació.

La nostra proposta contempla tres condicions necessàries per a una associació positiva: la modulació dels capítols a negociar, adaptant-los a les característiques geogràfiques i econòmiques d'Andorra; la forta temporalitat i, si de cas, l'excepcionalitat necessària per portar-lo a terme. Sense oblidar la sostenibilitat de les fórmules que s'empraran.

Aquest projecte d'associació amb Europa l'hem de re situar avui, a l'estiu del 2017, des d'una doble perspectiva: la crisi econòmica i els canvis de visió que la Unió Europea té respecte dels Estats de reduïda dimensió com són San Marino, Mònaco i Andorra.

Per això exposava en començar els antecedents del 1990, del 2004 i del 2011: perquè són fites en l'acostament d'Andorra a Europa en un treball, pacient i constant, pel canvi necessari.

Andorra ha de disposar de normes i regles justes, clares i homologades internacionalment, per poder-nos donar confiança, en primer lloc, a nosaltres mateixos, als nostres empresaris i treballadors i, en segon terme, als països que ens envolten i que ha de ser el nostre escenari d'actuacions comercials futures, amb una legislació que incentivi la inversió internacional positiva i no pas especulativa.

Perquè Andorra necessita un futur positivament enriquidor, en una economia europea global, cal avançar cap a una regulació més transparent, que doni confiança als inversors estrangers. Fer un pas cap a l'embranchament és indispensable i important per Andorra.

En els diferents acords que ja tenim –essencialment l'acord comercial del 1990 i l'acord monetari de 2011– s'estableix una via específica per a la transposició del dret europeu, la interpretació de les normes o la manera d'actuar en cas de conflicte.

Andorra i la Unió Europea tenen doncs interès a trobar un acord marc que pugui donar una resposta global i homogènia a aquestes qüestions.

En aquesta perspectiva tenim plantejades, al meu entendre, tres qüestions essencials:

1. Establiment de mesures d'acompanyament

L'acord marc d'associació ha d'establir unes mesures d'acompanyament en aquells sectors –no solament el cultiu, la producció del tabac i la importació de tabac en brut– que es vegin més afectats per l'accés dels operadors europeus al mercat andorrà.

S'ha de dir que una aplicació automàtica i immediata que estableixi la lliure circulació de persones i mercaderies seria molt negativa pels habitants del nostre país. Per això el desplegament de l'acord marc d'associació s'haurà de fer amb la correlativa aplicació de reformes interiors del mercat del treball que amplii i no pas restringeixi la protecció dels assalariats i promoguin el potencial de mà d'obra del país i la seva formació.

Aquestes mesures d'acompanyament no s'han de limitar a les relacions laborals i s'han d'estendre a altres àmbits com el del dret a l'habitatge.

Es tracta d'aconseguir que la utilitat econòmica de la lliure circulació de persones sigui profitosa per tothom i que els eventuais efectes col·laterals negatius no hagin de ser suportats pels més febles.

2. La sobirania

Ja fa anys, d'ençà l'aplicació el juliol del 1991 de l'acord d'unió duanera, que adaptacions i transposicions del dret europeu han estat integrades en l'ordre jurídic andorrà. L'aplicació automàtica d'un acord d'associació podria obligar a una transposició també automàtica o dinàmica del dret europeu que plantejaria la qüestió de l'àmbit d'exercici de la sobirania andorrana.

Tanmateix no sembla raonable congelar l'acord d'associació –en el sentit d'impedir la seva progressiva i dinàmica adaptació– i ignorar l'evolució del dret europeu. L'única via raonable consisteix a obtenir de la Unió Europea un dret de participació qualificada en l'elaboració de les normes conjuminada amb una opció de sortida en els casos en els quals les noves disposicions serien inacceptables pel nostre país.

3. Resolució dels conflictes

En aquest àmbit la dreta andorrana ens voldria portar a una discussió esbiaixada. Insisteixen que la defensa de la nostra sobirania no permetria que sotmetem la resolució dels conflictes que s'esdevinguin en el marc de l'acord d'associació a "jutges estrangers" com els del Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

Doncs jo no comparteixo aquesta opinió. Si es tracta d'interpretar el text d'un acord d'associació podem acceptar que el Tribunal de Justícia que té la seu a Luxemburg sigui el competent per a fer-ho. Que hi hagi presència –o no– d'un jutge o jutgessa andorrà entre els jutges d'aquell tribunal no em sembla transcendental.

IV. L'euroescepticisme andorrà

En els darrers mesos cada cop se senten més opinions andorranes que manifesten un gran escepticisme davant l'actual procés del que a mi m'agrada definir com l'embranchement d'Andorra a la Unió Europea.

L'anomenat Brexit ha donat força als euroescèptics andorranos i sorgeixen veus, polítiques i de la societat civil, que aconsellen esperar i veure. Diuen que no s'entén que en un moment d'incertesa en el projecte de construcció europea vulguem associar-nos amb la Unió.

Què hem de fer si per part d'alguns sectors polítics i econòmics no es vol ni anar endavant, ni recular, ni tampoc es voldria moure's del lloc? S'ha d'intentar pensar d'una altra manera.

No discutiré pas que estem en un moment crític de la història d'Europa. El catedràtic de filosofia política i social, Daniel Innerarity ho definia així el 26 de març d'enguany: "la incapacitat per a resoldre el drama dels refugiats, el previsible abandonament del Regne Unit, la persistent recessió econòmica, no són, precisament una manifestació de fortalesa del projecte europeu".

Comparteixo la seva opinió que la Unió Europea pateix un dèficit d'intel·ligibilitat –"no hay quien la entienda"– diu el filòsof.

En el seu darrer assaig *La democràcia en Europa* explica que Europa es troba "...en un moment teòric en el que és fonamental parar-se a pensar i revisar certs conceptes. Si en altres moments la reflexió filosòfica sobre Europa va poder semblar una pèrdua de temps perquè estàvem pedalant al damunt de la bicicleta, en aquest moment és fonamental." Així ho deia en una entrevista que *El País* recollia el passat 4 de juliol.

En el llibre que he esmentat el seu autor considera que el Brexit és un conjunt de disbarats polítics que, paradoxalment, reflecteixen una realitat positiva: la Unió Europea és un club del qual és possible anar-se'n però al qual gairebé tots volen pertànyer. No és una mena de tren del qual ningú no pot baixar en marxa.

Avui sembla que la idea d'Unió Europea està empantanegada. Hi ha, penso, tres causes principals d'aquest empantanegament.

La primera, que el projecte inicial va tenir alguns errors de concepció. La segona que el desplegament del projecte ha estat molt –massa– influenciat per consideracions ideològiques neoliberalistes que han convertit l'equilibri pressupostari i la contenció del nivell d'endeutament en una obsessió.

I la tercera ens porta a adonar-nos que la gestió de la crisi ha estat una calamitat.

No obstant això, la Unió Europea és una organització econòmica i política cabdal, decisiva, pel nostre futur. La seva contribució a la pacificació del món, la voluntat de reduir els reptes climàtics, el paper d'ordenació de l'activitat econòmica, i la credibilitat del seu model social, s'han de preservar fermament.

La Unió Europea és útil als europeus. I els andorrans, encara que alguns no s'ho acabin de creure, som europeus. Ho som per ubicació geogràfica, al cor d'uns Pirineus que són Europa, i ho som per convicció política.

Europa no és l'estranger. Europa és casa nostra. Vivim la mateixa vida, ens agraden les mateixes activitats de lleure, tenim la mateixa tradició judeocristiana. Practiquem els mateixos esports. Les nostres vides democràtiques són assemblades. Hi ha matisos, evidentment, i sortosament.

Pels progressistes, Europa és, abans de qualsevulla altra cosa, una opció positiva. Ens agradaria que la Unió Europea anés avançant en les polítiques reguladores i ens agradaria que el Banc Central Europeu (BCE) tingués també un objectiu d'afavorir el creixement de l'economia i no es limités a buscar l'assoliment de l'estabilitat de preus.

Per això sembla un contrasentit que alguns vulguin contraposar Europa i sobirania andorrana. Com si l'edificació de l'una comportés l'esborrament de l'altra.

La història jutjarà als que prosperen en un immobilisme que, tot i ser molt bo per a ells, és nefast pel futur col·lectiu.

La pregunta que ens hem de fer, responsablement, és la següent: un país com el nostre pot viure sense bones relacions amb la Unió Europea?

Tot i que és prou públic que jo penso que no és bo posar-nos d'esquena a Europa, puc contestar que efectivament, sí. Pot.

Però no ho ha de fer si vol ser un país petit però reconegut i respectat. Un país que vulgui defensar els seus ideals i els seus interessos a Brussel·les.

Si volem poder badar boca –ni que sigui només badar boca– sobre els intercanvis internacionals, sobre les normes jurídiques que ens afecten, que ens concerneixen i que ens envolten, doncs aleshores no podem pas mantenir-nos sols, petits i ben parits.

Hem de combatre, parlant i escoltant, la desmemòria, la manca de talent o les males intencions –que tenim de tot– que porten cap a l'euroescepticisme. Ho hem de combatre amb la raó i la paraula per impedir un estímul que tindria com a conseqüència el retrocés a l'obscurantisme i la precarietat de l'època de l'estraperlo.

I als primers que hem d'escoltar i amb els quals hem de parlar són els joves. Són ells els que molt sovint es troben en problemes, atès la condició actual de país tercer d'Andorra en relació amb la Unió Europea, per a desenvolupar estudis i estatsges de formació en ser considerats, com al capdavant són, extracomunitaris.

En un recent treball de fi de grau en Ciències Polítiques i de l'Administració presentat a la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, *Andorra, la Unió Europea i l'opinió de la ciutadania*, Jordi Torres i Ruiz arriba a la conclusió que els joves són els que més a favor estan per l'apropament d'Andorra amb la Unió Europea. No obstant i això, aquell treball d'investigació recull que del 2002 al 2015 l'entusiasme per l'acostament ha anat minvant.

El que és ben evident, i el treball universitari que acabo d'esmentar també ho ha detectat en

certa manera, és que l'absència d'una informació adient i suficient, per part del Govern, sobre les negociacions en curs fa témer a moltes ciutadanes i ciutadans per eventuais pèrdues de capacitat de decisió. És el discurs recurrent sobre la necessitat de defensar la sobirania andorrana.

En els darrers mesos creix la sensació que els que s'asseuen a la taula de negociacions tenen tendència a assentir i acceptar a totes les peticions que plantegen els interlocutors de la Comissió Europea tot i que, quan tornen a Andorra, no ens expliquen gaire, per no dir gens, fidelment el que i el com de les converses.

I amb aquesta sensació es fa cada dia més difícil construir un acord polític nacional que esdevindrà indispensable si es vol superar l'examen de revalida que serà el referèndum que hauria d'aprovar l'acord d'associació que, finalment, s'estableixi a Brussel·les.

V. Andorra necessita unes relacions estables i harmonioses amb la Unió Europea

Fa molts anys que hi ha un debat polític a l'entorn de la qüestió de saber si Andorra ha d'associar-se amb la Unió Europea. Em sembla que aquesta, avui, ja no és la pregunta, perquè Andorra, atesa la seva posició geogràfica i la seva vinculació econòmica i cultural, pertany en qualsevol cas al continent europeu.

La pregunta és doncs una altra: com organitzem relacions duradores amb la Unió Europea i quin ha de ser l'estatut d'Andorra a Europa? D'això hem de parlar i discutir.

Aquest és el debat que ens ha de fer definir unes modalitats d'embranchament que permetran en el futur defensar el millor possible els nostres interessos i exercir una influència en les decisions que ens concerneixen.

És ben sabut que formo part dels que fa anys que defensem la normalització, per la via del reforçament dels nostres lligams, amb la Unió Europea sense defugir la possibilitat de tenir en l'horitzó una adhesió plena.

En conseqüència estic compromès –com també ho està la força política que presideixo, SDP– en la defensa d'una intensificació i un aprofundiment de les relacions. I en aquesta via el que correspon és l'establiment d'un acord d'associació.

Per això convé molt obrir un debat públic, entre les forces polítiques i amb els agents econòmics i socials, per aconseguir avançar cap aquell objectiu de l'associació, tot i replicant a l'insidiós procés d'aïllament que alguns voldrien promoure.

Andorra ha d'aspirar al poder de coorganització i codecisió democràtiques i integrar-se de manera multilateral dins la Unió Europea. Només el poder de codecisió democràtica reforçarà la col·laboració d'Andorra amb la Unió Europea i corregirà el dèficit de sobirania.

Al capdavant hem de constatar que des del punt de vista de societat, cultural, econòmic i en nombrosos àmbits regulatoris, Andorra està ja avui lligada molt més estretament a la Unió Europea que alguns dels seus més recents estats membres. Amb una matisació molt important: Andorra no seua a la taula de discussions quan s'adopten les decisions més importants. Només pot donar la seva opinió a *posteriori* i constatar i aplicar les opcions triades pels òrgans de la Unió Europea.

Una vida decent a Andorra ja no és possible, ni avui ni menys encara a llarg termini, sense relacions estables i harmòniques *dins i amb* la Unió Europea.

Els llocs de treball, una economia sostenible així com les perspectives a llarg termini de la nostra joventut han de descansar sobre una col·laboració multilateral, harmoniosa estreta i fonamentada en textos elaborats democràticament.

Al capdavant només l'adhesió a la Unió Europea ens ajudarà a gaudir d'una relació de confiança i a obtenir els plens drets de codecisió.

VI. Conclusió

En una comunicació presentada a Lille el 18 de maig de 2013 Jacques Delors, president fundador de Notre Europe, va descriure els tres xocs als quals ha de plantar cara la Unió Europea (sobirania, mundialització i errors humans) i va fer una referència insistent al concepte de sobirania compartida.

Són unes reflexions que podem adaptar i aprofitar en clau andorrana en l'actual procés de negociació de l'acord d'associació.

Què és el millor pel nostre país: seguir les instruccions que arribin, des de Brussel·les, del Consell de Ministres Europeu i de la Comissió Europea, o compartir la sobirania?

I no podem menystenir, en una Andorra on s'ha reobert la fractura social, on tenim moltes famílies al llindar de la pobresa i més d'un centenar de joves a la frontera de l'exclusió social, que Europa ha mantingut l'esperit del benestar.

A Andorra portem ja una legislatura i mitja amb menys justícia social, amb evidents dificultats per a mantenir la universalitat de les mesures socials, i amb més societat de mercat amb l'aplicació del lema següent: qui pugui que s'ho pagui, i als altres, caritat.

Per això ens convé també reforçar l'aspecte social en l'associació amb Europa.

El desembre del 2011 l'Institut Français des Relations Internationales (IFRI) publicava la Note "L'UE face à la crise. Faut-il plus d'intégration?"

L'investigador de l'IFRI Philippe Moreau Defarges tancava la seva aportació a aquella Note amb els mots següents:

"Les Européens, qu'ils le veuillent ou non, sont emportés vers le grand large d'un monde de plus en plus petit, de plus en plus lié ensemble. Avec la crise financière, les interdépendances, telles des racines grandissant et s'entremêlant sous terre, imposent brutalement leur densité. Or l'Europe demeure l'un des carrefours des échanges mondiaux. Si elle ne se redresse pas, elle sera peut-être abandonnée en haute mer. Il est plus probable que, tel un individu irresponsable, elle soit mise sous tutelle. Les Européens font partie du monde, ce dernier ne se laissera pas oublier."

Guardant, òbviament, les distàncies que cal, he volgut manllevar aquests mots en la meua conclusió.

Els andorrans, que ho vulguem o no, també estem sent arrossegats, Europa endins, en un món cada vegada més petit, més entrelligat i interrelacionat. Amb la crisi financera, les interdependències, com si fossin arrels que creixen i es barregen sota terra, ens imposen, també a nosaltres, brutalment, la seva densitat.

Tanmateix, la història ens demostra que les noves configuracions polítiques són sempre el resultat d'una reflexió i d'una elecció, d'una opció que es tria. Això és el que la ciutadania andorrana va saber fer amb la Constitució del 1993.

Per tant no ens hem de deixar portar cap a l'embranchament amb la Unió Europea com si fos una qüestió d'accident o de pressió i força del més gran –Europa– sobre els més petits –Andorra, Mònaco i San Marino– sinó que hem de saber el que volem i el que ens convé.

Sense una política d'Estat, sense una causa general compartida, la lògica mercantil i els interessos estrictament econòmics ens portaran al desastre.

Hem de parlar clar i explicar les conseqüències d'un acord o d'un desacord. Una qüestió d'aquesta importància no es pot resoldre bé si no es defineix bé. I tant al Govern actual com als consellers generals que li donen suport els costa canviar el marc mental que els impedeix definir bé el problema de fons.

Tot apunta que el que es pretén és anar passant amb raons per arribar un bon dia de Brussel·les amb un text tancat i barrat. Un text que després es "vendrà" com l'únic possible.

Durant el debat previ a la votació del Brexit, Hubert Vedrine, l'exministre francès d'exterior, escrivia a l'edició del 14 de juny del 2016 de *Le Monde*: "No es pot menystenir el poble, i encara menys fer-lo combregar amb rodes de molí o tractar-lo com si fos una criatura".

No anem bé si no parlem clar, amb tots els papers damunt la taula.

Andorra no pot pretendre viure d'esquena al món, i el nostre món comença a Europa perquè, ho vulguem o no, som dins d'Europa i som també part d'Europa.

Si no ens redrecem a temps ens podem trobar abandonats al mig del mar. Aleshores seria també probable que, com una persona irresponsable, Andorra es trobi novament sota tutela. Una tutela en la qual vam viure set llargs segles.

Per això, ara més que mai, penso que Andorra ha d'establir un acord d'associació amb la Unió Europea, com a primer esglaó cap a l'adhesió plena.

Jaume Bartumeu i Cassany,

advocat, cap de Govern d'Andorra 2009-2011 i president d'SDP